

Kadın Hareketleri ve Medya: 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün Ulusal Gazetelerde Temsili Üzerine Bir Analiz

Women's Movements and Media: An Analysis of the Representation of the 8th March International Women's Day in the National Newspapers

Elif Ceyda ALBAYRAK¹, Didem DENİZ ANAMUR²

¹Uşak Üniversitesi, İletişim Anabilim Dalı, Uşak, Türkiye

²Uşak Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Uşak, Türkiye

ORCID:

E.C.A.: 0000-0002-8281-6331

D.D.A.: 0000-0002-0390-0245

Corresponding Author:

Didem DENİZ ANAMUR

Email:

Didem.deniz@usak.edu.tr

Citation: Albayrak, E. C. ve Anamur-Deniz, D. (2020). Kadın hareketleri ve medya: 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün ulusal gazetelerde temsili üzerine bir analiz. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10 (3): 690-709.

Submitted: 26.07.2020

Accepted: 27.08.2020

Özet

Bu çalışma kadın mücadelesinin simgeleşmiş toplumsal hareketlerinden biri olan 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün Türkiye'deki ulusal gazetelerde nasıl sunulduğunu analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda farklı yönelimlere sahip 3 ulusal gazetenin (Hürriyet, Cumhuriyet, Yeni Akit) son 5 yıl içerisindeki 8 Mart Dünya Kadınlar Günü haberleri betimsel analiz yaklaşımı ile incelenmiştir. İnsanların örgütlenerek bir araya geldiği ve toplumda değişiklik yaratmak ya da amaçlarını dile getirmek için düşüncelerini eyleme döktüğü toplumsal hareketler, modernleşme ile birlikte toplumsal değişimin sağlanmasında rol oynamıştır. 1960 yılında yaşanan toplumsal hareketlerdeki dönüşüm, merkezi örgütlenme şekline ayrılarak, merkezi olmayan yapılara dönüşmüştür. Bu evrilmenin sonucu toplanan gruplar, sorunlu yapıları, örgütleri veya durumları değiştirmek ve dönüştürmek adına eylemde bulunmuştur. Yeni toplumsal hareketlerin kimlik talebi üzerine kurulmuş olması, tüm dünyada eşit haklara sahip olmayan kadınların mücadelesini de etkisi altına almıştır. Cinsiyet ayrımcılığı, şiddet ve eşitsizlik gibi toplumsal cinsiyet kodlarının yarattığı sorunlara karşı ayaklanan kadınların eylemleri tüm dünyada etkili olmaktadır. Dünya kadın hareketinin en yaygın bilinen eylemlerinden biri olan 8 Mart tarihinin nasıl ortaya çıktığı ile ilgili farklı görüşler olsa da hepsinin ortak noktası kadınların bu tarihin şekillenmesinde aktif rol oynadığıdır. 8 Mart'ın Türkiye'deki gazetelerde nasıl ele alındığı, basının 8 Mart'a ve kadın hareketine yüklediği anlamı göstermesi açısından oldukça önemlidir. 8-9 Mart tarihli haberlerin 5 yıl süreyle incelendiği gazetelerin 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne bakış açısı farklılık göstermekle birlikte bazı gazetelerin hala annelik ve aile kurumu üstünden kadını değerlendirdiği, bazılarının bu günü çok az önemseyip haberleştirmede olduğu, bazı gazetelerin ise bu günü kadın sorunları ile birlikte ele aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Kadın Hareketleri, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü

Abstract

The present study aims to analyse how the 8th of March International Women's Day, one of the symbolized social movements of women's struggle, is presented in national newspapers of Turkey. Within this context, the reports of three national newspapers, which have different tendencies (Hürriyet, Cumhuriyet, Yeni Akit) about the 8th of March International Women's Day in the last five years, have been studied by descriptive analysis. Social movements, in which people organise and act out their thoughts to create a change in society or express their aims, have played a significant

role to provide social change, along with modernisation. The transformation in the social movements of 1960 separated from central organising and turned into non-central structures. The groups which gathered as a result of this inversion aimed to change or transform problematic structures, organisations or situations. The fact that new social movements were established on demand for identity influenced the struggle of women who do not have equal rights all over the world. The acts of women who rise up against problems, which are resulted from social gender codes such as gender apartheid, violence and inequality, have been effective all over the world. Although there are different arguments about how the 8th of March, the date of one of the most commonly known women's acts in the world, emerged, the common point is that women played an active part in the formation of this date. How the 8th of March is approached by the newspapers in Turkey is important in that it shows what meaning the national press attributes to the 8th of March and women's movements. Although the perspectives of those newspapers towards the 8th of March International Women's Day show differences according to the reports dated 8th-9th March in the last 5 years, it has been inferred from those analyses that some newspapers still commentate on women in terms of maternity or family whereas some ignore this date and do not make news about it. Still, some approach this date by referring to women's problems.

Keywords: Gender, Women, Women's Movements, 8 March International Women's Day

1. GİRİŞ

Toplumsal hareketlerin dünya üzerindeki etkisi oldukça yaygın olmakla birlikte kadın hareketlerinin de benzer bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Kadınların toplumla olan ilişkisi daha doğrusu kadınların toplumdaki yerine dair tartışmalar çoğu zaman ataerkil düşünceler çerçevesinde şekillenmiştir. Ataerkil düşüncelerin yarattığı toplumsal cinsiyet kodlarına yönelik başkaldırı ise tarihsel süreç içerisinde sıklıkla gözlemlenmiştir. Ezilen kadınların ilk başkaldırı eserlerinden biri (Christine de Pizan (1405), The Book of The City of Ladies) Ortaçağda kendini gösterse de etkin bir direniş 17-18. yüzyıllarda ortaya çıkmaktadır.

Feminist teori ve kadın hareketleri ile ilgili kapsamlı bir çalışma yapan Donovan, her ne kadar feminist teori tarihindeki ilk önemli çalışmanın Mary Wollstonecraft'un A Vindication of the Rights of Woman (Kadın Haklarının Savunusu) adlı eserini gösterse de bu yayından daha önce de kadınların farklı eserlerle¹ feminist hareket içinde olduklarına vurgu yapmıştır (Donovan, 2014: 21). Bu düşünce birikimi daha sonra gelişerek feminist hareketin de temellerini şekillendirmiştir.

Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş aşaması yeni bir sınıfın, burjuvanın, kentlerde güçlenmesi, özgürlük, eşitlik, demokrasi, insan hakları gibi düşüncelerin gelişmesi, sanatta ve bilimdeki gelişmeler, sekülerleşme süreci gibi faktörler toplumsal yapıdaki önemli değişimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu süreçte birey kendini bulma yolunda ilerlerken, üst iradelere karşı da özgürleşme mücadelesine girmiş, insan olmasından kaynaklı haklar arayışında mücadelesini sürdürmüştür. Bu değişim sadece siyasal alanda değil sosyal alanda da kendini göstermiştir. Ancak bu dönüşüm ve mücadelede kadınlar ve erkekler ortak hareket etse de sonuçları kadınların lehine olmamış, kadınlar bu mücadelede istedikleri hakları alamamıştır. Çakır'a göre kapitalizmin yarattığı etki toplumsal yaşantıyı değiştirerek üretimi aileden alıp kamusal alana geçirmiştir. Kentlerin oluşup büyümesi ile birlikte burjuva sınıfından gelen erkekler üretimi evden alıp işyerlerine (fabrika, atölye, imalathane) taşımıştır. Böylelikle erkekler üretime devam ederken kadınlar ev içerisinde kalarak üretimden soyutlanmıştır. Yeni toplumsal hayat sadece üretim alanında değişikliklere neden olmamış aynı zamanda özgürlük, eşitlik, adalet gibi insan haklarına yönelik kavramları da geliştirmiştir. Ancak bu hakların sadece erkekler için kabul gördüğünü fark eden kadınlar, feminizmin 19. Yüzyılda kitlesel bir hareket olarak canlanmasına neden olmuştur (Çakır, 2008: 416-417). Bu dönemde kadınların çalışma koşulları değerlendirildiğinde sanayi devriminin başından beri erkekle kadınların farklı çalışma alanları

¹ "Eylül 1791 tarihinde Paris'te, Fransız Devrimi'nin erken safhalarında, Olympe de Gouges Les Droits de la femme (Kadın Hakları) adlı bir el broşürü yayınlamıştı. Gouges daha sonra giyotinle idam edildi. Bir yıl önce 1790'da, Massachusetts'de Amerikalı Judith Sargent Murrey, On the Equality of the Sexes (Cinsiyetler arasındaki eşitlik üzerine) adlı eserini yayınlamıştı. Bundan daha da önce, Amerikan Devrimi sırasında ise, Abigail Adams, kocası John'a ulusu oluşturacak yeni kanunlar yapılırken kadınların da bir sesi ya da temsilcisi olması gerektiğini söylemişti" (Donovan, 2014: 21).

olduğu görülmektedir. Kötü çalışma koşulları, az ücret, niteliksiz iş gücü ve yardımcı iş gücü kadınlara uygun görülürken erkekler nitelikli ve yüksek işçi statüsünde, mesleki eğitim alabilen ve iş garantisi yüksek işlerde çalışan işçiler olarak görülmüştür (Sevim, 2005: 37).

Kadınların eşitlik, adalet ve hak için mücadelesi uzun yıllardır devam etmektedir. Böylesi bir toplumsal hareketlilik eylemsel ve düşünsel anlamda birçok kazanım elde etse de hala “kadın sorunları” ve “eşitlik” tartışmalarının devam etmesi, feminist mücadelenin devam edeceğinin bir göstergesidir. Bu mücadelenin boyutlarının kitlelere duyurulmasındaki önemli araçlardan biri de medya olacağından medyanın kadın hareketlerine karşı bakış açısı araştırmanın önemini ve amacını temsil etmektedir. Bu doğrultuda araştırmamızın temel hipotezleri şu yöndedir:

- Türkiye’de kadın toplumsal hareketi eylemsel boyutta medyada yeterince yer almamaktadır.
- 8 Mart Dünya Kadınlar Günü gazeteler tarafından genellikle toplumsal cinsiyet rollerine uygun bir tavırla (çiçekle, annelikle, aileyle vb. konularla) anılmaktadır.
- Kadınlar medyada genellikle şiddet sorunuyla birlikte anılmaktadır.
- Kadınların sivil, siyasal, sosyal ve kültürel hakları için mücadelesi medyaya çok az yansımaktadır.

2. TOPLUMSAL HAREKETLER ÇERÇEVESİNDE İLK KADIN HAREKETLERİ

Toplumsal hareket, çok sıkı olmayan bir örgüt yapısı içerisinde hareket eden ve eyleme geçmek için üyelerin kendi düşünce, istek ve özlemlerinin olduğu özel bir kolektif davranış biçimidir (Heywood, 2014: 365). Toplumsal hareket kavramı aslında aydınlanma ile birlikte anlam bulmuş ve ideolojik düşünceler çerçevesinde şekillenmiştir. 20. Yüzyılın ortalarından sonra ise toplumsal hareketler yeni bir boyut kazanarak sosyal sınıf yapısına bağlı ideolojik bağlamından bir nebze uzaklaşarak, kimlik ve kültürel haklar ekseninde kendini göstermeye başlayarak yeni toplumsal hareketler adını almıştır.

Sancar’a göre eski toplumsal hareketler 19. yüzyılda, liberalizm, Marksizm ve milliyetçilik gibi büyük ideolojilerin; sınıf mücadelesi, kendi geleceğini tayin hakkı, özgürlük eylemlerini kapsamaktadır. Bu dönemdeki kadın hareketleri 1800’lü yılların sonundan itibaren hem işçi sınıfı hem de orta sınıf kökenli kadınların eylemleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar sendikal işçi hareketleri içerisinde emek ve işçi sınıfı temelli eylemler olarak kendini göstermekle birlikte Suffrage gibi doğrudan kadınların eşitlik ve siyasal haklarına yönelik taleplerine yönelik hareketleri de içermektedir (Sancar, 2011: 61-62). Kadınların hak mücadelesi tarihsel süreç içerisinde farklı kırılma noktaları yaşamıştır. Literatürde feminist dalgalar olarak adlandırılan bu süreç aslında kadınların toplumsal değişimle birlikte hak mücadelesinin de dönüşümünü göstermektedir. Kadınların ilk mücadelesi oy verme hakkı, eşitlik ve çalışma hayatında yer edinme gibi siyasal ve sosyal hayata yönelik düzenleme istekleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Donovan’a göre feminist kadınlar 18.yüzyıldan sonra Batı dünyasını etkisi altına alan devrim dalgasının coşkusuna kapılmıştır. Aydınlanma çağı kuramlarının da bu dönemde ortaya çıkması kadınların da erkeklerin sahip olduğu haklardan yararlanma istediğini pekiştirmiştir (Donovan, 2016: 22).

Kadınlar Fransa’da 1789 Devrimi’ne aktif bir şekilde katılmış ve önemli roller almıştır. Bu kadınlardan biri olan Olympe de Gouges (1748-1793) kadınların özgürlüğünü ve siyasal haklarını savunmuştur. Meclisin çıkardığı İnsan (Erkek) ve Yurttaş Hakları Bildirgesi’ne cevaben 1791 yılında Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirgesi’ni yayımlamıştır. “Kadının giyotine çıkma hakkı varsa, kürsüye çıkma hakkı da olmalıdır” sözü ile tarihe geçse de bu sözü gerçekleştirilmeden giyotinle idam edilmiştir (Bendason;1990, 35). Fransız Devrimi kadınlara tam olarak haklar tanımasa bile belirli noktaya kadar eşitlik ve çalışma hakkı elde ettikleri görülmektedir. Devrimin

kadınların haklarını elde etmelerinden çok bilinçli bir örgütlenmeyi gereksinimlerini olduğu anlamaları kazançları olmuştur. Bu nedenle kadınlar Fransa'nın dört bir yanında kulüpler açmıştır. Devrim teorisyenlerinden Marquis de Condorcet 1790 yılında yazdığı *De l'admission des femmes au droit de cité* (Kadınların Tam Yurttaşlığı Kabulü) adlı derlemesinde kadınlar için eşit eğitim ve eşit hakları savunmuştur. Yazılan denemenin ardından erkek çocuklarla kız çocuklar arasında miras eşitliği sağlanırken kadınlara da boşanma hakkı 1792'de verilmiştir (Arat, 2017: 40). Fransız Devrimi'nin kadınların devrimini ödüllendirmediği görülmekteyse de kadınları geliştirdiği bir gerçektir. Toplantılar, dernekler ve broşürler bu tarihten sonra görülmeye başlanmıştır. Önemli olan diğer konu ise Fransız Devriminden sonra kadının sadece aile içindeki rolü dışında toplumsal rolü tartışma konusu olmaya başlamıştır. Ancak devrimin ardından kadınların haklarının ömrü de kısa sürmüştür. Napolyon dönemi ile kadınların hakları ellerinden alınmıştır. 1801 yılı Fransa'sında kadının erkeğe yönelik itaati doğanın gerekliliği olarak görülmüş, kadın toplumsal alandan çekilerek evine dönmeye mecbur bırakılmıştır (Sevim, 2005: 35).

Kadınların hak mücadelesi İngiltere'de de benzer yüzyıllarda şekillenmeye başlamıştır. İngiltere'de kadın hakları için ilk feminist manifestoyu 1825'te William Thompson, Anne Wheeler'in düşüncelerinden esinlenerek birlikte yazmıştır. Bu manifestoyla evli kadınların çıkarlarının kocalarının yetkileri aracılığıyla korunduğunu öne süren "içkin çıkar" kuramına karşı çıkmıştır (Michel, 1993: 63). Arat'a göre dönem feministleri erkeklerin ayrıcalıklarından yararlanmak isterken erkeklerin de kadınlardan bir şeyler öğrenmelerini istemiştir. Onlara göre kadınların ezilmesi sadece erkeklerin suçu değil geleneğin tiranlığının da sonucudur. Bu bağlamda onlar kadın gücünün istismar edilmesine karşı çıkarak erkeklerle eşit haklara sahip olmak istemişlerdir (Arat, 2017: 38). Çakır'a göre İngiltere'de yaşayan dönem feministleri yerlerini sorgulayarak bugün toplumsal cinsiyet kavramı ile ifade ettiğimiz kadın ve erkek rollerine işaret etmiştir. Marry Wollstonecraft birçok eserinde kadınlığın toplumsal vurgu olduğunu işlemiştir. İngiltere'deki kadın hareketleri neticesinde eğitim ve çalışma hakkı gibi bazı haklar elde edilmiştir. İngiltere'de asıl kadın hareketinin görünmesi oy mücadelesiyle görünür kılınmıştır. 1867 yılında feminist kadınlar oy hakkı için imza kampanyası başlatmıştır. John Stuart Mill'in desteklemiş olduğu ve Avam Kamarasına sunduğu bu yasa önerisiyle başlayan kadın hareketi başarılı olamamış ve bunun sonucu 1900'ler sonrası farklı boyutlanarak militan bir harekete dönüşmüştür (Çakır, 2016: 423).

Kadınların haklarını savunmak adına ABD'de görülen ilk eylem ise Seneca Falls toplantısıdır. Seneca Falls kadınların hak mücadelesi adına önemli bir yer tutmaktadır. Öyle ki kadınların dayanışma içerisinde olduğu 1848'de yapılan bu toplantı sonrasında Declaration of Sentiments yayınlanmıştır. Kadın ve erkeklerin eşit yaratıldığına vurgu yapan bildirinin önemli noktalarından birisi kadınların bir araya gelerek ortak bir idea etrafında toplanmaları olmuştur. Kadınlar yayınladıkları bildiride doğal haklarından bahsetmişler ve doğal haklarına karşı olan yönetime rıza göstermeyeceklerini açıkça belirtmişlerdir. Ayrıca bildiride oy hakkı ve çalışma haklarından bahsederken eşit ücret taleplerini de dile getirmişlerdir (Çakır, 2016: 418). Seneca Falls'u oy hakkı kampanyaları, yayınlar ve konferanslar izlemiştir. Gösteriler ve yürüyüşler yapılmış, ancak din adamları ve gazeteciler tarafından bu eylemler gülünç bulunarak saldırıya uğramıştır. Amerikalı kadınların hak mücadelesi iç savaş döneminde kesintiye uğramıştır. Savaş bitiminde siyahi erkeklere oy hakkı verilse de kadınlar yine oy hakkı alamamıştır. Savaş sonrasında kadınlar Suzan Anthony ve Cady Stanton önderliğinde Ulusal Kadınlar Derneğini kurmuştur. Amerikalı kadınların oy mücadelesi 1920 yılında oy hakkı kazanmasıyla sonuçlanmıştır. Kadınlar, Amerika'da fuhsa karşı savaş, farklı ücretlendirmeler ve cinsel özgürlük gibi birçok konuyu da eleştirmeye başlamıştır. Kadınların çabaları sonucu ilk *Eşit Haklar Bildirgesi* 1923 yılında Amerikan Kongresinde sunulmuştur. Ancak bu bildirge kadınlar arasında fikir

ayrılığına yol açarak dayanışma ve birliğin bozulmasına ve 1960 yılına dek feminizmin Amerika’da duraksamasına neden olmuştur (Arat, 2017: 48).

Kadınların toplumsal hareket içerisindeki yeri sadece bu üç ülkede değil Avrupa’nın hatta dünyanın birçok yerinde de kendini göstermiştir. Kadınların çalışma haklarından, siyasal haklarına, evlilikten, cinsel hayat özgürlüğüne, boşanma hakkında mal edinmeye kadar birçok konudaki eşitlik mücadelesi toplumsal hareketlerdeki ilk eylemler olarak tarihe geçmiştir.

2.1. Yeni Toplumsal Hareketler ve Kadın

Yeni toplumsal hareket teorisi, Avrupa kıtasındaki sosyal teori ve siyaset felsefesi geleneklerine dayanmakla birlikte büyük ölçüde kolektif eylemi analiz etme konusundaki klasik Marksizmin yetersizliklerine bir yanıt olarak ortaya çıkmıştır (Buechler, 1995: 441). 1960’lı yıllarda toplumsal hareketlerde yaşanan dönüşüm, bireylerin taleplerinin niteliğiyle birlikte şekillenmiş, yeni toplumsal hareketler kimlik talebiyle toplumsal yaşamda yerini almıştır. Toplumsal hareketlerdeki farklı katmanların oluşmasıyla birlikte işçi kimliği üst kimlik olarak parçalanmıştır. Amerika ve Avrupa’da ortaya çıkan hareketler cinsel kimlik, etnik kimlik, dinsel kimlik gibi farklı kimlik talepleriyle kendisini göstermiştir. Kimlik hareketi; kadın hareketleri ve çevreci gruplar gibi yapılarda yer bularak kendisini ifade etmesinde ve birliktelik oluşturmasında önemlidir. Diğer yandan bu hareketler teorisyenlerce idealleri olan grupların “eski sosyal hareketlere” karşı gelişen “yeni sosyal hareketler” olarak adlandırılır (Dede, 2018: 25; Çayır, 1999: 8). Yeni toplumsal hareketler “doğrudan ve katılımcı demokrasi, topluluk temelli siyaset, kültürel hakların tanınması ve farklı yaşam tarzlarına saygı, kentsel mekânların sıradan insanlara eşit ve özgür yaşam fırsatları sunabilmesi, sınırsız kapitalist tüketimin reddi ve doğanın korunması gibi değerlerle beslenen ve gelişen” (Sancar, 2011: 62) bir boyutta 20. Yüzyılda kendini göstermiştir. Yeni toplumsal hareketler, insan olmanın anlamı, “doğa” ile ilişkimizin ne olduğu, ne tür askeri silahların ahlaki sınırların ötesinde olduğu gibi kültürel anlamları şekillendirmekle daha fazla ilgilenmektedir. Bu bağlamda yeni toplumsal hareketin katılımcıları insancıl amaçlarını duygularla yönlendirmeye başlamıştır (Jasper, 2018: 192).

Sancar’a göre feminizmin ilk aşaması olan Birinci Dalga Feminizm, Birinci Dünya Savaşı’nın ardından oy hakkının birçok ülkede tanınması ile sonuçlanmıştır. Bu süreç Simon De Beauvoir’in yapıtları ortaya çıkana kadar duraksamıştır (Çakır, 2008: 435). Feminist ikinci dalga olarak adlandırılan bu dönemin en önemli katkısı “siyaset” terimini özel alana bırakılan konuları içerecek şekilde yeniden tanımlamaktır. Kate Millet’in “kişisel olan politiktir” sloganıyla anlam bulan bu dönemde kadınlara karşı şiddet, kadınların bedenleri üzerindeki kontrolü ve cinsellik gibi konular, kamu meselesi ve siyaseti olarak dile getirilmiştir. “Özel” alanın aktivizme açılması, bilinç yükseltme grupları, kendi kendine yardım merkezleri ve hizmet kuruluşları, kooperatifler ve işletmeler ve kadın çalışma merkezleri dahil olmak üzere çok çeşitli özerk kadın örgütlerinin gelişmesine yol açmıştır (Desai, 2006: 458).

Simone de Beauvoir yazdığı eserlerle feminizmin yeniden canlanmasına katkıda bulunmuş, İkinci Cins adlı eserinde kadınlığın toplumda nasıl kurgulandığına “kadın doğulmaz kadın olunur”un nasıl işlediğine dikkat çekmiştir (Beauvoir, 1993: 8)

“Kadın, dünyanın bütünüyle erkek dünyası olduğunu kabul eder, erkekler kurmuştur bu dünyayı, onlar yönetmektedir ve bugün dünyanın efendisi onlardır; kendisine gelince, o bu dünyadan sorumlu değildir; onun bağımlı, ikinci derecede bir varlık olduğu kabul edilmiştir zaten; şiddet dersleri almamış, topluluğun öbür öğelerinin karşısına hiçbir zaman bir özne olarak çıkmamıştır, etine, evine kapanmıştır, kendini, bütün erek ve değerlerin yaratıcısı olan şu insan yüzlü tanrılara oranla, edilgin bir varlık gibi hissetmektedir”.

İkinci dalgadaki feminist kadınlar, 1935-1945 yılları arasında doğan ve bir önceki nesil gibi anti-faşist ve anti -kolonyalist bir imajla kendilerini tüketmeyerek annelerinden daha iyi eğitim

gören bir nesil olarak karşımıza çıkmaktadır. Karma eğitim görmüş ve üniversite eğitimi alan kendi ülkelerinde faşizm adına mücadele eden, Amerika'da yaşayan siyahiler için savaşan, halkın kendi kaderini yazması gibi ilkelerle düşüncelerini çeşitlendirmiş kadınlar ikinci cins olmayı reddetmiştir. Kadınların hak mücadelesinin sonucu Kuzey Amerika ve Avrupa'da Kadın Hareketleri (Women's Movement) ortaya çıkmıştır (Michel, 1993: 84).

İkinci kuşak feministler, feminist anlayışın örgütlenme durumunu da güçlendirmiştir. Amerika'da feminist kadınlar Betty Friedan öncülüğünde 1966'da Ulusal Kadın Örgütü'nü (National Organization for Women /NOW) kurdular. NOW özellikle çocuk sahibi olan ve evli kadınları bir araya getirerek sorunlarına cevap bulmaya çalışmıştır.

1967 yılında bekar ve genç kadınlardan oluşan grup NOW'dan ayrılmış Women's Liberation Movement'ı kurmuştur. Süreç içerisinde baskı grubu olarak Women's Liberation Movement federal ve yerel düzeylerde hükümetler, gazeteler, televizyonlar ve üniversite eylemleri de düzenleyerek kadınlara yönelik cinsiyetçiliğin, ücret ayrımcılığının ve kürtajın hak olarak tanınması adına pek çok eylem gerçekleştirmiştir (Michel, 1993: 85).

İkinci dalga kadın hareketinin önemli sonuçlarından biri ise politik aklı ve dili olan feminizm kavramını aile evlilik ve annelik üçgeninden çıkartarak özel alanın dışiselleşmesine yönelttiği eleştiridir. Bu sayede kadınların somut yaşamında önemli sonuçlar elde edilmiştir (Sancar, 2011: 66).

Özetle ikinci dalga feminizm erken dönem feminist hareketlerden farklı olarak sivil ve siyasi hakların yanında kadının cinselliği ve kürtaj hakkı, toplumun kadın mitini nasıl yarattığı gibi konularla ve kadının özne olarak toplumda yer alması gerektiğine yapılan vurgularla ve ücretsiz ev içi emekçiliği sorununun tartışılması ile şekillenmiş, mücadelesini bu doğrultuda devam ettirmiştir.

1990'lara gelindiğinde ise kadın hareketi toplumsal hareketlerle farklı bir bütünleşmeye girmiştir. Kadınlar orta sınıftan beyaz kadın sorunlarının dışına çıkarak diğer azınlık grupları ile birlikte hareket etmeye başlamıştır. Dünyadaki kadın ve azınlık sorunlarını bir arada gören bir mücadele içine girmiştir. Postmodernizm, postyapısalcılık, yapısöküm, postkolonyalizm, çokkültürcülük ve maduniyet çalışmaları gibi çağdaş okullardan etkilenen feminist düşünce çoğu zaman modernleşme karşıtı bir bakış açısı ile görüşlerini şekillendirmişlerdir (Bozok, 2009: 281).

2.2. Türkiye'de Kadın Hareketleri

Türkiye'de kadın hareketinin geçmişi Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine denk gelmektedir. Devletin modernleşme sürecinde kadınlar diğer ülkelerdeki feminist hareketlerden etkilenerek farklı basılı yayınlarla kadın hakları üzerine eserler vermeye başlamış farklı örgütlenmelerle de bu hakların topluma yayılmasını sağlamaya çalışmıştır.

Osmanlı Devleti'nde Batıdaki gibi feminist hareketlerin oluşumu 1908 yılında ilan edilen II. Meşrutiyet ile başlamıştır. Osmanlı kadın hareketi genel olarak dergiler ve dernekler etrafında toplanır. Osmanlı Kadınları Terakkiperver Cemiyeti, Teali Nisvan Cemiyeti, Osmanlı Cemiyet'i Hayriyye-i Nisaiyye, Müdafii hukuk-ı Nisvan Cemiyeti bu oluşumlar arasında yer almaktadır. Bu örgütler Osmanlı feministlerinin kadın hukukunu savunmaya yönelik girişimleri olmuştur (Toprak, 2016: 4). Meşrutiyetle birlikte kadın konusu pek çok yönüyle ve daha geniş çevrelerde tartışılmaya başlanmış, dönemin önemli düşünürlerinden Baha Tevfik, Odette LAcquerre'in Feminizm isimli eserini Türkçeye çevirisini (1909) yapmıştır. Bu çeviriyi "İslamiyet ve Feminizm" adı verdiği bir başlıkta yayımlamıştır (Feminizm Üzerine Görüşler, Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi Cilt 4, 1985: 875) Osmanlı'da çıkartılan ilk kadın dergisi Terakki Muhadderat ise Terakki gazetesi tarafından 1869 yılında çıkartılmıştır. Bu gazetenin içeriği gerekse

ifade tarzına göre dönemin kadın konumunu sorgulayan ve birçoğu başlıksız olan kadın mektuplarına ver verilmiştir. Dergiler, Osmanlı kadınlarının kendilerini ifade etmesini sağlamış kurulan dernekler ise bireysel taleplerin örgütsel olarak duyurulmasını sağlamıştır. Bu sayede kadın sorunlarına çözümler üretilmeye başlanmıştır. Kadınlar kurulan derneklerini duyurmak için yayın ve konferans gibi araçlar kullanmışlardır. Kurulan bu dernekler içerisinde feminist hareketler amacıyla kurulan önemli bir dernek Kadınlar Dünyası adında bir yayın organı da bulunan Osmanlı Müdafai Nisvan Cemiyeti'dir. 1913 yılında kurulan derneğin amacı kadınların haklarının korunması ve kadının konumunun yükseltilmesidir. Kadınlar Dünyası Dergisi ise, kadınları sadece bilinçlendirmek ile kalmayarak kadınları harekete geçirmekte önemli rol üstlenmiştir. Kadınlar, Osmanlı döneminde de sendikal örgütlenmenin içerisinde yer almıştır. Kadınlar dönem içerisinde ekonomik haklarını almak adına hem görünürde hem de perde arkasında mücadele vermiştir. Örneğin 1872-1907 yılları arasında Osmanlı'da örgütlenen 50 grevin 9'u kadınlara aittir (Çakır, 2016: 45).

Çaha'ya göre 1935 yılında kadınların oy hakkını elde etmesinin ardından Türk Kadınlar Birliği kapatılmıştır². Bu nedenle kadınlar cephesinde oluşan sivil toplum potansiyeli de yok olmuştur. Bu bağlamda Türkiye'de feminist hareket de noktalanmıştır. Bundan sonraki süreçte kurulan kadın kuruluşlarının temel amacı resmi ideolojiye hizmet etmek olmuştur. Bu durum 1980'lere gelene dek yeni bir feminist hareketin ortaya çıkışına kadar devam etmiştir (Çaha, 2017: 140).

1980 Türkiye'sinde feminist gruplar kamusal alanlarda seslerini duyurmaya başladılar. 1980'lerin başından itibaren son beş yıl içinde kadın grupları, eski kimlikleri ve eski gruplarından ayrıldıklarını söylemleriyle göstermişlerdir. 1985 yıllarına gelindiğinde kadınlar sokaklara inmeye inandılar ve sokaklara inmelerini sağlayan olaylarla gerçekleştirmiş oldukları eylemlerle medyada büyük yankı uyandırdılar (Çaha, 2017: 207). 1982- 1990 yılları arasında İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerde küçük gruplarla eylemler gerçekleşmiştir. 1982 yılında YAZKO tarafından Gazeteciler Cemiyeti'nde düzenlenen bir toplantıda feminizm ilk kez kamuoyu önünde açıkça savunulmuştur. Devam eden yıllarda Somut Dergisi'nde feminist kadın sayfası yayınlanmış, ardından 1984'de Kadın Çevresi Kitap Kulübü kurulmuştur. Kadınlara karşı her türlü Ayrımcılığa Karşı Uluslararası sözleşmenin kabul edilmesi için imza kampanyası başlatılmış, 1986 yılında kabul edilmiştir. 1987 yılına gelindiğinde ise kadına karşı şiddet adına eylemler düzenlenmiş, 8 Mart kutlamaları da aynı tarihlerde başlamıştır. Ayrıca Türkiye'de şiddete maruz kalan kadınlar için sığınak çalışmaları ve kadın hakları adına çalışmalar yapan 1. Kadın Kurultayı, Türkiye'de feminist hareketin gittikçe güçlendiğini göstermektedir (Tekeli, 1993: 34).

2.3. Kadın Hareketlerinin Simgeleşmiş Günü: 8 Mart Dünya Kadınlar Günü³'nün Artalanı

Dünya Kadınlar Günü, ilk olarak yirminci yüzyılın başlarında kadın emek hareketlerinin faaliyetleri sonucunda sosyalist bir eylem ortaya çıkmıştır. Bu sebeple sosyalist olmayan ülke ve kuruluşlar 8 Mart'a mesafeli yaklaşmış, farklı günlerde kadınlar üzerine kutlama ya da mitingler düzenlemiştir. Birleşmiş Milletler ise aldığı kararla 1975 senesinden beri 8 Mart'ı Dünya Kadınlar Günü olarak kutlama kararı almıştır.

8 Mart gününün seçilmesi ile ilgili en genel yargı 8 Mart 1857'de acımasızca bastırılan bir kadın tekstil işçileri grevinin yarattığı etkidir. Bu grevin özellikle 50. Yıldönümünden itibaren

² Türk Kadınlar Birliği hakkında bkz; (Çaha,2017: 134-140).

³³ 8 Mart Dünya Kadınlar Günü ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Kurtoğlu, A. (2015). 8 Mart Dünya Kadınlar Günü hakkında kısa bir hikaye. Fe Dergi, 7(1), 78.

kadınlar çeşitli protesto eylemleri düzenlemiştir⁴. 1910'da Kopenhag'da II. Uluslararası Sosyalist Kadınlar Konferansı'nda Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nden Clara Zetkin Dünya Kadınlar Günü fikrini ortaya atmış, sendikaları, sosyalist partileri, çalışan kadın kulüplerini temsil eden ve Finlandiya parlamentosuna seçilen ilk üç kadın da dahil olmak üzere 17 ülkeden 100'den fazla kadın bu öneriyi kabul etmiştir. Kopenhag'da kararlaştırılan kararın ardından, Dünya Kadınlar Günü 19 Mart'ta Avusturya, Danimarka, Almanya ve İsviçre'de kabul görmüştür. Bir milyondan fazla kadın ve erkek, kadınların çalışma, oy kullanma, eğitim alma, kamu görevinde bulunma ve ayrımcılığı sona erdirmeye kampanyaları için düzenlenen Dünya Kadınlar Günü mitinglerine katılmıştır (<https://www.internationalwomensday.com/About>, 22 Mayıs 2020 tarihinde erişildi).

Tunçay'a göre Türkiye'de ilk 8 Mart kutlaması 1921 yılında Komünist Parti üyesi Süleyman Selim'in Ankara dolaylarındaki bağında kadınların genel toplantısında yapılmıştır. Bu toplantıda 8 Mart Uluslararası Kadınlar Bayramının önemini açıklayan, Şerif Manatov bildirisi okunmuştur (Tunçay, 1982: 196-197). 8 Mart'ın aktif bir şekilde kutlanmasının öncülüğünü İlerici Kadınlar Derneği olarak gösteren Akal'a göre ise 1977 yılında 16, 1978 yılında 30'u aşkın il ve ilçede 8 Mart kutlamaları yapılmış 1979 yılında ise 8 Mart, artık bir gün olarak değil bir hafta süresince farklı ülkelerden katılımlar ile kutlanmıştır (Akal: 2003,174). 1980 darbesi ile kesintiye uğrayan 8 Mart Dünya Kadınlar Günü etkinlikleri 1984 yılında sosyalist etkiden de kurtularak tekrar kutlanmaya başlanmıştır.

3. ARAŞTIRMA

Gaye Tuchman'ın 1978 yılında yazdığı makalede yer alan kadınlar medya tarafından simgesel olarak yok edilmektedir fikri hala devam eden bir düşünce olarak kabul edilebilir. Tuchman'a göre yansıma hipotezi ve sembolik yok edilme medyaya karşı geliştirilmiş iki görüştür. Yansıma hipotezine göre kitle iletişim araçları baskın toplumsal değerleri yansıtmaktadır. Özellikle televizyon endüstrisi geniş halk kitlelerini çekmek için Amerikan değerleri ile uyumlu programlar sunmaktadır. Sembolik yok etme ise daha çok kadınların nasıl temsil edildiği kadar ne yönde temsil edilmediğine vurgu yapmaktadır. Kadınlar toplumun yarısını oluşturmakta ve çalışma hayatında büyük ölçüde yer almalarına rağmen medya tarafından yeterince temsil edilememekte, çalışan kadınlar ise kınanmaktadır. Diğerleri ise önemsiz çocuksu süsler gibi sembolize edilir ve evin koruyucu sınırlarına hapsedilirler. Özetle sembolik yok edilme tabii olurlar (2000, 153-154). Tuchman'ın bu ifadesi aslında günümüz medyasının gösterdikleri kadar göstermediklerinin de önemli olduğuna vurgu yapması açısından değerlidir.

3.1. Amaç

Bu çalışmanın amacı 8 Mart Kadınlar Günü'nün Türkiye'de yayımlanan ulusal gazetelerde nasıl temsil edildiğini betimsel analiz yöntemiyle ortaya koymaktır. Çalışma 3 farklı yönelime sahip gazetenin 8 Mart Dünya Kadınlar Günü ve ertesinde çıkan haberleri son 5 yıllık süreç içerisinde ele alarak analiz etmektedir.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü evrensel bir nitelikte kadın hakları ve özgürlükleri üzerinden simgeleşmiş bir gün olarak kabul edilebilir. Bugünün gazetelerde yer alması medyanın bu gazeteler çerçevesinde toplumsal cinsiyete bakış açısında da ipuçları vermektedir öngörüsünden hareketle aşağıdaki araştırma soruları belirlenmiştir;

- Seçilen gazetelerde 8 Mart Kadınlar Günü'ne ait haber üretilmiş midir?
- 8 Mart Kadınlar Günü haberlerinde nasıl temsil edilmiştir?

⁴ 1907'de kadınlar, tehlikeli çalışma koşullarını ve çok uzun çalışma sürelerini protesto etmek için New York'ta bir 'Açlık Yürüyüşü' düzenledi ve on saatlik bir çalışma günü ve ücretlerin iyileştirilmesi çağrısında bulundu. Polis yürüyüşe saldırdı ve ertesini yıl 8 Mart 1908'de kadınların tarihinde bir dönüm noktası haline gelen bir hatıra yürüyüşü yapıldı. (https://www.nwci.ie/learn/article/why_do_we_celebrate_international_womens_day_the_history Erişim Tarihi: 20.05.2020)

- 8 Mart Kadınlar Günü farklı yönelimlere sahip gazetelerde günün anlamına uygun bir şekilde haberleştirilmiş midir?
- Toplumsal kadın hareketleri haberlerde hangi (Gösterici şiddeti, polis şiddeti, eylemin gücü, eylemin naifliği vb.) tema ile birlikte anılmıştır?
- İncelenen günlere ait kadın merkezli haberlerde, kadınların toplumsal cinsiyete dayalı sorunlarına dönük haber üretilmiş midir?

Çalışma kapsamında 2016-2020 yılları arasında son 5 yılda çıkan 8 Mart Dünya Kadınlar Günü haberleri değerlendirilmiştir. Bu bağlamda 8-9 Mart tarihleri amaçlı örneklem olarak seçilmiştir.

Çalışma 3 farklı görüşe sahip gazetenin 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne bakış açısını kadın hareketi üzerinden değerlendirmiştir. Geniş bir ideolojik yelpazede en çok okunan gazeteler değerlendirildiğinde karşımıza, anaakım medya olarak Hürriyet, ulusal sol kanatta Cumhuriyet, muhafazakar, siyasi İslamcı ve sağ yapıdaki Yeni Akit gazeteleri çıkmaktadır. Bu gazetelerin birinci sayfasında yer alan haberler incelenmeye alınmıştır.

3.2. Yöntem

Çalışmanın araştırma kısmında 8 Mart Kadınlar Günü ve 9 Mart haberlerine ilişkin değerlendirmede betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2013,256) göre betimsel analiz yaklaşımında elde edilen veriler temalara göre özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Bu analiz yöntemi çerçeve oluşturma (bu aşamada araştırma sorularından ve bulgulardan yola çıkarak temalar oluşturulur), tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi (oluşturulan çerçeve içerisinde araştırmanın verileri okunur ve düzenlenir), bulguların tanımlanması (veriler tanımlanır ve gerekli yerlerde doğrudan alıntılar yapılır) ve bulguların yorumlanması (bulgular neden sonuç ilişkileri açıklanır ve yorumlanır) şeklinde olmak üzere 4 aşamadan oluşmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada ilk önce araştırma bulgularından yola çıkarak farklı hipotezler şekillenmiş bunlara uygun da temalar oluşturulmuştur. Bu doğrultuda ilk aşamada araştırmanın temel varsayımları şekillenmiştir: 1) Türkiye'de kadın toplumsal hareketi eylemsel boyutta medyada yeterince yer almamaktadır. 2) 8 Mart Dünya Kadınlar Günü gazeteler tarafından genellikle toplumsal cinsiyet rollerine uygun bir tavırla (çiçekle, annelikle, aileyle vb. konularla) anılmaktadır. 3) Kadınlar medyada genellikle şiddet sorunuyla birlikte anılmaktadır. 4) Kadınların sivil, siyasi, sosyal ve kültürel hakları için mücadelesi medyada çok az yansımaktadır. Varsayımlarından hareketle 4 farklı tema oluşturulmuştur;

- Kadın hareketlerinin eylemsel boyutuyla temsili
- Kadının toplumsal cinsiyet kodlarına uygun olarak temsili
- Kadın sorunlarının şiddete indirgenmesine dayalı temsil
- İnsan haklarına dayalı kadın haklarının tartışılmasına yönelik temsil
- Kadınların özne olarak haberleştirilmesi

Daha sonra tematik çerçeveye göre veriler işlenmiş, bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır.

3.3. Sınırlılıklar

Çalışma 2016-2020 yılları arası 8 Mart ve 9 Mart sayılarıyla son beş yıla ait verilerle sınırlandırılmıştır. Çalışmada basılı gazetelerin birinci sayfaları kullanılmıştır. Gazetelerin birinci sayfaları günün en önemli haberlerinin yer aldığı, gazete yayın kurulunca değerli görülen, gazetenin tirajını arttırmaya yönelik ve gazetenin görüşlerini de (özellikle manşetle) yansıtıldığı sayfalar olarak nitelendirilebilir. Genellikle bu haberlerin içeri sayfalarda da devamı olduğu için gazetelerin geniş bir şekilde ele aldığı konular olarak da dikkat çekmektedir.

Gazeteler, elde edilen bulgular çerçevesinde ele alınan tarihler içerisinde değerlendirilmiştir. Bu sebeple gazetelerin diğer zamanlarda kadınlara yönelik çıkardığı haberler araştırma kapsamı dışında kalmıştır.

3.4. Haberlere Yönelik Nicel Veriler

Tablo 1. Haberlere Yönelik Nicel Verilerin Temalara Göre Dağılımı

Gazeteler	Haber Sayısı	Eyleme Yönelik Haber	Toplumsal Cinsiyet Kodlarına Uygun Haber	Kadına Yönelik Şiddet Haberleri	Kadın Hakları Tartışmasına Yönelik Haber	Kadın Haberleri
Hürriyet	32	4	2	5	12	8
Cumhuriyet	29	14	-	2	5	7
Yeni Akit	12	3	7	-	2	-
TOPLAM	71	21	9	7	19	15

5 yıllık süreçte 8-9 Mart günlerine ait gazetelerin birinci sayfaları incelendiğinde toplam 71 habere denk gelinmiştir. Bu haberlerin birçoğu Hürriyet ve Cumhuriyet gazetelerinde yer almaktadır. Kadın eylemlerine yönelik haberler 21, kadının hikayelerinin anlatıldığı haberler 15, kadın haklarına yönelik haberler 19, toplumsal cinsiyet kodlarına uygun haber 9, kadına şiddet haberleri ise 7 tanedir. Bu haberler her ne kadar bu şekilde sınıflandırılrsa da haber içeriklerinde farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, eyleme yönelik haberlerin bazıları gazetelerin bazılarında olumlu verilirken bazıları olumsuz bir şekilde haberleştirilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Kadın Hareketlerinin Eylemsel Boyutuyla Temsili

Bu tema 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün bir eylem olduğu vurgusunun yapıp yapılmadığı, günün tarihçesine atıf yapıp yapılmadığı, eylemlerin anılma şeklinin ne olduğu gibi konuları içermektedir. Bu temanın oluşmasında kadın eylemlerinin, medya aracılığıyla duyurulması ve bu konuda toplumun bilgilendirilmesinin önemi ön plana çıkmaktadır. Medyanın bu konuyu ele alış biçimi kamuoyunun medya aracılığıyla belirlenmesinde etki göstermektedir. Bu bağlamda gazeteler incelendiğinde 21 tane habere denk gelinmektedir. Bu tema ile ilgili haber başlıkları şunlardır.

Hürriyet Gazetesi

- 8 Mart 2017 7 Kadın İşçi Öldü
- 9 Mart 2017 Kadınlar Günü'ne Bıçakla Saldırdılar
- 9 Mart 2018 Yurttta ve Dünyada 8 Mart
- 9 Mart 2019 8 Mart Tatil Olsun

Cumhuriyet Gazetesi

- 8 Mart 2016 Cumhurbaşkanı Şimdi de Kadın Afişine Taktı
- 9 Mart 2016 Özgürlük ve Barış Çılgılığı
- 9 Mart 2016 Sokakları Yasaklatıp Saray'da Kutladı
- 8 Mart 2017 Kadınlar Vazgeçmez
- 8 Mart 2017 İzmir'de Hayır Açtı
- 8 Mart 2017 7 Kadın 8 Mart Kutlamasına Giderken Öldü
- 9 Mart 2017 Alanlarda Kadın Sesi
- 9 Mart 2017 Tekbirli Saldırı
- 9 Mart 2017 Kadınlar Gününde Topraktalar
- 8 Mart 2018 Umut Kadınlarda
- 9 Mart 2018 İnadına isyan, İnadına Sokak

- 8 Mart 2019 Özgür Kadına Karşı Reaksiyon
9 Mart 2019 Kadın Korkusu
9 Mart 2020 Yılmayacağız

Yeni Akit Gazetesi

- 8 Mart 2016 Ağlatan Mektup
8 Mart 2019 Kadınlar Günü Aldatmacası
8 Mart 2020 8 Mart Hokkabazlığı

Hürriyet gazetesinin kadın eylemlerine yönelik haberleri çok fazla ana sayfasına taşımadığı gözlemlenmektedir. Genellikle 8 Mart için yapılan ya da o gün kadınlar gününden bahseden siyasilerin haberi üzerinden 8 Mart'ı haberleştirmektedir. Eyleme giden kadınların geçirdiği trafik kazasının haberleştiği 7 *Kadın İşçi Öldü* (8 Mart 2017) başlığının dışında sadece 3 habere denk gelmektedir. *Kadınlar Günü'ne Bıçakla Saldırdılar* (9 Mart 2017), *Yurtta ve Dünyada 8 Mart* (9 Mart 2018), *8 Mart Tatil Olsun* (9 Mart 2019). Bu haberlerin sadece 1 tanesinde kadınların söylemleri başlığa taşınmıştır. O başlıkta da 8 Mart tatil olsun söylemi ön plana çıkarılmıştır. *"Türkiye'nin birçok ilinde renkli eylem ve tatil çağrısı vardı"* ifadesine yer veren haberde kadınların *"yaşamın kendisiyiz, vardık, varız var olacağız"* söylemi dile getirmiştir. *"Dünya Kadınlar Günü, Türkiye ve dünyada yürüyüş ve eylemlerle kutlandı İstanbul'da İstiklal Caddesi'ni dolduran kadınlar çocuk istismarına, tacize, erkek şiddetine isyan etti"* ifadelerine yer verilen 9 Mart 2018 tarihli haber ise kalabalık bir eylem grubunu fotoğraflasa da haber metninde kadınların isyan ettiği/ karşı çıktığı şeylerin çok azına yer vermiştir. Eşitlik ve özgürlük vurgusu yapılmamıştır. *Kadınlar Günü'ne Bıçakla Saldırdılar* (9 Mart 2017) başlıklı haberde ise Kadınlar Günü bağlamından koparak bir şiddet haberi ile dile getirilmiştir. Eylem yapan kadınlara yönelik saldırıyı ön plana çıkaran gazete saldırganlar ve polis arasındaki etkileşimi konu etmiştir. Özetle Hürriyet gazetesi kadın eylemlerine yönelik 8 Mart haberlerine hem birinci sayfasında çok az yermiş hem de bu eylemlerin söylemlerini çocuk istismarı, şiddet gibi konulara indirgeyerek toplumsal cinsiyet sorunlarının birçoğunu ön plana çıkarmamıştır.

Cumhuriyet Gazetesi 8 Mart'ın eylemsel yönünü en çok dile getiren gazete olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu haberlerden bazıları gazetenin duruşuna yönelik olarak siyasi eleştiriler içermektedir. Bu haberlerde 8 Mart'ın araçsallaşarak bir eleştiri öznesi haline getirilmiştir. Örneğin; 8 Mart 2016 *"Cumhurbaşkanı Şimdi de Kadın Afişine Taktı"*, 9 Mart 2016 *"Sokakları Yasaklatıp Saray'da Kutladı"*, 8 Mart 2017 *"İzmir'de Hayır Açtı"* gibi haberler her ne kadar Kadınlar Günü için yapılmış haberler gibi görünse de siyasi eleştiriler içermesi bakımından politik haber içeriğine girmektedir. Bu haberlerin dışında kalan haberlerde ise kadın eylem ve söylemlerine sıklıkla yer verilmiştir. Örneğin 9 Mart 2016 *"Özgürlük ve Barış Çılgılığı"* başlığını taşıyan haberde kadınların hem şiddete dayalı hem de kamusal hayata ilişkin sorunlarına yönelik açıklamalarına yer veren gazete birinci sayfasına kadınların *"Doğurmaya zorlayanlara inat, istersek doğurur, istemezsek doğurmazız"* ifadelerini taşımıştır. Gazetenin Kadınlar Gününe dair haberlerini bazen manşete de taşıdığı gözlemlenmektedir. 8 Mart 2017 *"Kadınlar Vazgeçmez"* adlı manşete *"Türkiye'de kadınlar erkek egemen sistemin olumsuzluklarına karşın hayatlarına sahip çıkmak için mücadeleyi sürdürüyor"* üst başlığını kullanan gazete 4 farklı kadının mücadelesini dile getirmiştir. Tecavüz mağduru ve hakkını mahkemede arayan bir kadın, çevre aktivisti eski bir siyasetçi, Türkiye'de sigortasız tezgâhtarlık yapan Suriyeli bir göçmen ve avukat olmak için mücadele eden bu sırada da konfeksiyon atölyesinde çalışan kadının ifadelerine/hikayelerine yer vermiştir. Gazetenin yine haber başlıklarında *"yılmayacağız"*, *"inadına isyan"*, *"güçlü kadın"*, *"özgür kadın"* ifadelerini kullanmıştır. 9 Mart 2019 *"Kadın Korkusu"* başlıklı manşette ise İstiklal Caddesi'nde yapılmak istenen yürüyüşün engellenmesi ve güzellik ürünleri satan bir mağazada işten atılan kadınların 297 günlük mücadelesi sonucu sendikal haklarına dayalı tazminatlarını alması ön plana çıkarılmış ve *"yiğit kadınlar"* ara başlığı kullanılmıştır. Tüm bu haberler ışığında gazetenin her ne

kadar siyasal eleştiriye dayalı haberleri de olsa kadın eylemlerine önemli ölçüde yer verdiği, kadın sorunlarını sadece şiddet açısından ele almadığı, kadınların kamusal hayattaki varlığı, ekonomik gücü ve çalışma hayatı gibi konuların tartışıldığı haberler ürettiği gözlemlenmektedir.

İncelenen üç gazete içerisinde Kadınlar Günü'ne olumsuz bir bakış açısıyla yaklaşan tek gazete Yeni Akit'tir. Bahsi geçen tarihlerde 3 tane eyleme yönelik habere denk gelinmektedir. "Ağlatan Mektup" (8 Mart 2016) adlı haberde Hak-İş'in düzenlediği Kadın Emeği Buluşması programında bir kadın tarafından Cumhurbaşkanı yazılmış bir mektubun okunması haberidir. Burada sürmanşete taşınan olay kadınların eylemi ya da Kadınlar Günü değil politik bir söylemin habere taşınmasıdır. "Kadınlar Günü Aldatmacası" (8 Mart 2019), "8 Mart Hokkabazlığı" (8 Mart 2020) başlıklarını taşıyan haberlerde ise Kadınlar Günü'nü olumsuz olarak nitelendiren söylemlere yer verilmiştir. "Hokkabazlık", "aldatmaca", "Batı şakşakçısı", "emperyalist Batı dünyası", "sözde 8 Mart", "sapkın oluşumlarla el ele veren feminist oluşumlar" gibi ifadelerle feminizm ve Kadınlar Günü'ne yönelik olumsuz tavır sergileyen gazete Müslüman kadınları "asıl kadın" olarak nitelendirmektedir. Bu haberlerin içeriği ise savaştan kaçan mülteci kadınların feminist gruplar tarafından görülmediğidir. Gazete bu bakış açısıyla diğer iki gazeteden oldukça farklılaşmakta, 8 Mart Kadınlar Günü'ne karşı okuyucusunu olumsuz bir şekilde yönlendirmektedir.

4.2. Toplumsal Cinsiyet Kodlarına Vurgu Yapan Haberler

Bu tema başlığının oluşmasındaki en temel faktör, kadınların aile, fedakârlık, ideal eş/anne gibi ataerkil toplumun yarattığı kodlara uygun olarak haberleştirilmesidir. Aynı zamanda kadınların naif, şefkat dolu, duygusal kişilikler olarak kodlandırılması da bu temanın şekillenme etkili olmuştur. Bu tema altında daha çok Yeni Akit gazetesinin haberlerine denk gelinirken Cumhuriyet gazetesinin bu yönde haber yapmadığı gözlemlenmiştir. Bu tema ile ilgili haber başlıkları şunlardır.

Hürriyet Gazetesi

- 9 Mart 2016 İki Başbakandan Kadın Gazetecilere Gül
- 9 Mart 2016 Aile Planlaması Kökümüzü Kurutmak için

Cumhuriyet Gazetesi

Haber çıkmamıştır.

Yeni Akit

- 9 Mart 2016 Aileyi Yıkarak Kadını Özgürleştiremezsiniz
- 8 Mart 2018 Kadın Meta Değil Eştir, Anadır
- 9 Mart 2018 Aileyi Koruyacak En Güçlü Kalkan Annelerdir
- 9 Mart 2019 Kadını Yücelten Anneliktir
- 8 Mart 2020 Kadınların Anne Olmasını Engelliyorlar
- 9 Mart 2020 Feminist Dayatma Aileyi Parçalıyor
- 9 Mart 2020 Feminizm Güçlendikçe Kadınlar Çıldırıyor

Hürriyet gazetesi bu tema başlığı altında 2 haber üretmiştir. Bunlardan biri Yunanistan ve Türkiye Başbakanlarının 8 Mart Kadınlar Günü nedeniyle kadın gazetecilere gül dağıtımını haberleştirdiği "İki Başbakandan Kadın Gazetecilere Gül" (9 Mart 2016) başlıklı haberle Cumhurbaşkanı'nın bir söyleminin yer aldığı "Aile Planlaması Kökümüzü Kurutmak için" (9 Mart 2016) başlıklı haberlerdir. Bu haberler yorumsuz bir şekilde verilse de başlığa taşınan ifadeler gelenekselleşmiş toplumsal cinsiyet kodlarının eleştirilmediği metinlerdir.

Bu temayı asıl şekillendiren haberler Yeni Akit gazetesinde yer almaktadır. Feminizmin aile yapısını ve kadınları kötü yönde etkilediği, kadınların ana olarak tanımlandığı, ataerkil sistemin devamlılığının toplumun devamlılığı için gerekli olduğuna vurgu yapan haberler gazetede ana sayfaya taşınmıştır. "Kadın Meta Değil Eştir, Anadır" (8 Mart 2018) sürmanşeti ile verdiği haberde

"Dinimiz İslam kadın en müstesna makama yerleştirerek, onu annelikle şereflendirmişken günümüzde kadına ucuz işgücü olarak bakılması, asli görevlerinden uzaklaşmasına sebep oluyor", "Ülkemizde Mor Çatı gibi sözde kadın örgütleri" gibi ifadelerle kadının asli görevinin annelik ve eşlik olduğu vurgusu yapılmaktadır. Aynı zamanda kadın örgütlerinin de kadınların sorunları ile gerçekten ilgilenmediğini dile getirmiştir. "Kadını Yücelten Anneliktir" (9 Mart 2019) manşetiyle verdiği haberde ise "Kadını aileden kopararak metalaştırmaya çalışan zihniyet '8 Mart Dünya Kadınlar Günü' zırvasına sarılırken", "işçilik anneliği vuruyor", "İşte 8 Mart'çı Sapkın Kafa" gibi ifadelerle yer vermiştir. Özellikle 8 Mart'ın ertesi günü çıkan bu haber Kadınlar Günü'nü olumsuz olarak nitelendirdiği gibi kadının çalışmasını da annelik vasfının kaybıyla açıklamıştır. Kadınların kamusal hayatta ve çalışma hayatında var olmasına olumsuz bir bakış açısıyla yaklaşan gazete "Feminist Dayatma Aileyi Parçalıyor" (9 Mart 2020) manşette ve "Feminizm güçlendikçe kadınlar çıldırıyor" (9 Mart 2020) başlıklı haberde " 'Güçlü kadın'. 'özgür kadın' gibi söylemlerle fitratı dışına taşırılan kadınlar", "Feminist akımın güçlenmesi ile birlikte bebeğini çöpe atan kadından tartıştığı erkeği katleden kadına kadar birçok olayda "fail" kadın olarak öne çıkıyor", "Aile yapısına adeta savaş açan feminist dayatma" ifadeleri ile feminizm ve onun getirilerine karşı negatif bir tutum sergilemektedir. Gazete genel anlamda 8 Mart Kadınlar Günü'ne özel haberler üretse de bu haberlerin içeriği kadın hakları, kadın hareketleri ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi konuların olumsuz yansımaları ile şekillenmektedir. Kadının en değerli özelliğinin anne olduğu vurgusu, kadının çalışma hayatına girmesinin anneliğine engel olduğu, ailenin korunması için kadınların çalışmaması gerektiğine yönelik ifadelerle yer aldığı haber içerikleri çoğu zaman siyasilerin ya da farklı kurum ve kişilerin sözleri ile haberleştirilmiştir.

4.3. Kadına Yönelik Şiddet Haberleri

Bu temanın şekillenmesindeki en önemli faktör Türkiye'de kadın sorunları denildiğinde akla gelen ilk problemin kadına yönelik şiddet ve taciz olmasıdır. Bu bağlamda gazetelerin kadına şiddet içeren haberleri nasıl ele aldığı, bunları sorunsallaştırırken hangi ifadeleri kullandığı, şiddet ve ataerkil sistem arasındaki bağın haberleştirilmesi vb. konular üzerinden değerlendirilme yapılmıştır. Bu tema ile ilgili haber başlıkları şunlardır.

Hürriyet

- 8 Mart 2016 Şiddet 8 Mart Dinlemedi
- 8 Mart 2017 Korkunç Bilanço
- 8 Mart 2017 28 Günde 30 Kadın Öldürüldü
- 8 Mart 2018 Kadına ve Çocuğa Şiddet İnsanlık Suçu
- 8 Mart 2020 Kadınlar Nasıl Kurtulur

Cumhuriyet

- 8 Mart 2016 Kadına Cehennem
- 8 Mart 2016 Dünyanın Yarıısı Kadınların Ama...

Yeni Akit

Haber çıkmamıştır.

Kadına yönelik şiddet haberlerinde Hürriyet gazetesinin birinci sayfasında şiddeti anlatan 1 haberlerine kadına yönelik şiddetin toplumsal bir sorun olarak nitelendirildiği ise 4 haberlere denk gelinmektedir. "Şiddet 8 Mart Dinlemedi" (8 Mart 2016) başlıklı haberde iki farklı kadın cinayetinden bahseden gazete "50 yerinden bıçaklayarak", "silahıyla katletti" gibi ifadeler kullanmıştır. Bu haberin içeriğinde yer alan ve şiddeti detaylandıran/ anlatan haber yazım türünün de değiştirilmesi gerekmektedir. Genellikle polis/adliye haberleri içerisinde gördüğümüz bu anlatı ve yazım türünün, kadına yönelik şiddeti münferitmiş gibi göstermesinin yanında şiddeti normalleştiren/sıradanlaştıran/öyküleştiren yapısıyla "kadın cinayetleri"nin toplumsal bir sorun olarak sunulmasını da engelleyebilmektedir. Hürriyet gazetesinde bu tema başlığı altında

yer alan diğer 4 haberinde ise daha çok toplumsal bir sorun olan kadına yönelik şiddete dikkat çekmiştir. “Korkunç Bilanço” (8 Mart 2017), “28 Günde 30 Kadın Öldürüldü” (8 Mart 2017), “Kadınlar Nasıl Kurtulur” (8 Mart 2020) başlıklı haberlerde Türkiye ve kadına şiddet sorunu ile ilgili istatistiki bilgi verilmiştir. “Kadına ve Çocuğa Şiddet İnsanlık Suçu” (8 Mart 2018) başlıklı haberde ise Cumhurbaşkanı'nın şiddeti eleştiren sözlerine dikkat çekmiştir. Genel anlamda Hürriyet gazetesi birinci sayfasında kadına şiddet haberlerini sorunsallaştırarak haberleştirmiştir.

Cumhuriyet gazetesinde ise 2 habere denk gelinmektedir. Bu haberlerin ikisi de 2016 yılında çıkmıştır. “Kadına Cehennem” (8 Mart 2016), “Dünyanın Yarıları Kadınların Ama...” (8 Mart 2016) adlı haberlerde “Türkiye kadınlar için giderek daha da yaşanmaz hale geldi”. “Yıl 2030, dünya 50-50. Daha 14 yıl var ama Türkiye’de kadına şiddet, tecavüz ve cinayetler gündemden düşmüyor” gibi ifadelerle yer vererek kadına şiddet sorununa dikkat çekmiştir.

Bu tema altında gazetelerin kadına yönelik şiddeti bir sorun olarak gördüğü gözlemlenmektedir. Bu açıdan gazetelerin bu sorunu gündeme getirmesi değerlidir. Ancak yapılan haberlerde şiddetin temelinde yer alan nedenlerin haberlerde ön plana çıkmaması dikkat çekicidir.

4.4. Kadın Hakları Tartışmasına Yönelik Haber

Kadınların yüzyıllardır mücadelesini verdiği hakların hala tartışılıyor olması bu temada yer alan haberlerin içeriğini de şekillendirmektedir. Özellikle özgürlük ve sosyal haklara ilişkin sorunlarla kadınların kamusal alandaki yeri ile ilgili tartışmalar 8 Mart Dünya Kadınlar Günü ile doğrudan bağlantılı konulardır. Bu sebeple gazetelerin bu tarihlerde bu konu hakkında daha fazla haber üretmesi beklenir bir durumdur. Bu tema ile ilgili haber başlıkları şunlardır.

Hürriyet

- 8 Mart 2016 Türkiye’de Her 7 Kızdan 1’i Çocuk Gelin
- 8 Mart 2016 Kadın Haklarında Türkiye Modeli
- 9 Mart 2016 Bu Ülkeye Barışı Kadınlar Getirir
- 9 Mart 2016 Kadın Çalışkan Ama Kazancı Az
- 8 Mart 2017 Yüksek Yargıda Tek Başkan
- 8 Mart 2018 Bitsin Bu İkiyüzlülük
- 9 Mart 2018 Haberin Dilinde Yeni Dönem
- 9 Mart 2018 İslam’ı Asırlar Öncesinin Hükümleriyle Uygulayamazsınız
- 9 Mart 2018 Evliliğe Değil Hayata Hazırlayın
- 9 Mart 2018 Kadın Kotası Koymayan Korkaktır
- 9 Mart 2018 Kızlar Üniversite Okumalı
- 8 Mart 2020 Eşitliği Söke Söke Aldım

Cumhuriyet

- 8 Mart 2017 Emekçi Kadınların Görünmeyen Emegi
- 9 Mart 2017 “Adaleti Savunan Kadınlardır”
- 9 Mart 2018 Erdoğan: İslam Güncellenmeli
- 8 Mart 2019 Şiddette Korkunç Artış: Yüzde 1400
- 9 Mart 2020 Bu Fark Niye

Yeni Akit

- 8 Mart 2018 Kadın Haklarının Gerçek Savunucuları Yollarda
- 8 Mart 2018 “Kadın Hakkı” diyenler, Doğu Guta’ya Seyirci

Hürriyet gazetesi bu tema başlığı altında 12 haber üretmiştir. Bu haberlerin yarısından fazlası siyasal söylemlerden oluşmaktadır. “Kadın Haklarında Türkiye Modeli” (8 Mart 2016) , “Bu Ülkeye Barışı Kadınlar Getirir” (9 Mart 2016), “Bitsin Bu İkiyüzlülük” (8 Mart 2018) , “İslam’ı

Asırlar Öncesinin Hükümleriyle Uygulayamazsınız", (9 Mart 2018) *"Evliliğe Değil Hayata Hazırlayın"* (9 Mart 2018), *"Kadın Kotası Koymayan Korkaktır"* (9 Mart 2018), *"Kızlar Üniversite Okumalı"* (9 Mart 2018), *"Eşitliği Söke Söke Aldım"* (8 Mart 2020) başlıklı haberlerde görüldüğü gibi Türkiye'de kadın haklarına yönelik haberler eğitim, çalışma hayatı, erken yaşta evlilik gibi eşitliğe dayalı konular üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu haberlerin içeriğine baktığımızda haklara yönelik de olsa söylemlerin geleneksel cinsiyet rollerine uygun üretildiği gözlemlenmiştir. Örneğin *"Bitsin Bu İkiyüzlülük"* başlıklı manşetin girişinde yer alan *"Anayasa Mahkemesi'nin ilk ve tek kadın başkanı Tülay Tuğcu: "Kadınların, bir yandan analık, bacılık, eşlik gibi sözlerle yüceltilirken öbür taraftan dayak, küfür, tecavüz gibi fillerle ezilmesi ikiyüzlülüktür."* ifadesine yer verilmiştir. Haberde ön plana çıkarılan bu sözler kadınların ataerkil sisteme dair rollerini destekleyen ifadeler içermektedir. Bununla birlikte Hürriyet gazetesinin farklı siyasi veya toplum tarafından tanınmış bürokrat ve ünlülerin sözlerine yer verdiği gözlemlenmiştir. Gazete ayrıca bu söylemlerin dışında kadın haklarına yönelik *"Türkiye'de Her 7 Kızdan 1'i Çocuk Gelin"* (8 Mart 2016) başlıklı haberde *"UNICEF Türkiye Milli Komitesi Genel Müdürü Sanem Bilgin Erkurt."Türkiye cinsiyet eşitsizliği endeksinde 142 ülke arasında 128'inci. 18-19 yaş grubundaki kızlarımızın yüzde 28'i evde hiçbir şey yapmadan oturanlar"* ifadesine yer vererek kadınların genç yaşta evlenmesini ve çalışma hayatına girememesini eleştirmiştir. *"Kadın Çalışkan Ama Kazancı Az"* (9 Mart 2016) başlıklı haberde ise *"Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) raporuna göre kadınlar erkeklerden daha uzun saatler çalışıyor ama yüzde 77'leri kadar kazanabiliyor"* sözleri ile kadın ve erkeğin çalışma hayatında eşit olmadıklarına da vurgu yapmıştır. *"Yüksek Yargıda Tek Başkan"* haberinde *"kadın hakim-savcı sayısı yüzde 31.8 iken yüksek yargıda kadının ad yok. Tek istisna Danıştay Başkanı Zerin Güngör"* ifadesi ile Türkiye'de pek tartışılmayan bir konuya değinerek yargıda kadınların çok az temsil edilmesine eleştirel bir bakış açısı getirmiştir. (8 Mart 2017) *"Haberin Dilinde Yeni Dönem"* (9 Mart 2018) başlıklı haberde ise haberdeki cinsiyetçi ve eril söylemi ayrımcı bir dil olarak nitelendirmiş ve buna karşı bir rehber eşliğinde bu dilin değiştirileceğine vurgu yapmıştır. Bu tema başlığı altında Hürriyet gazetesi söylem haberlerine daha çok yer verse de eril ve cinsiyetçi dili ayrımcı olarak nitelendirmesi ile dikkat çekmektedir. Buna karşın gazetenin bazı dönemlerde farklı kimliklerin söylemlerinde eril dili yeniden ürettiği de gözlemlenmiştir. Genel anlamda gazetenin kadın haklarına yönelik haber üretimi diğer gazetelere oranla oldukça fazladır. Bu bağlamda Kadınlar Günü'nün oluşmasına etki eden olguları dile getiren haberler üretmesi de anlamlıdır.

Cumhuriyet gazetesi bu tema başlığı altında 2'si siyasilerin söylemini içeren 5 haber üretmiştir. *"Adaleti Savunan Kadınlardır"* (9 Mart 2017) başlıklı haberde Kılıçdaroğlu'nun adaleti simgeleyen kadın figürü üzerine söylediği ifadelerle yer vermiştir. *"Erdoğan: İslam Güncellenmeli"* (9 Mart 2018) başlıklı haberde ise Nurettin Yıldız'ın çocukların evlenebileceğine yönelik ifadelerine Erdoğan'ın tepkisini dile getirmiştir. *"Emekçi Kadınların Görünmeyen Emegi"* (8 Mart 2017) başlıklı haberde her 4 kadından 3'ü ücretsiz çalışıyor üst başlığını kullanmıştır. Kadınların çalışma hayatına katılımı ile ilgili verilere yer veren haberde erkek ve kadının ortalama gelirindeki farklılıkları da vurgulamıştır. *"Şiddette Korkunç Artış: Yüzde 1400"* (8 Mart 2019) başlıklı haberde ise (kadına şiddeti başlıkla birlikte ön plana çıkarsa da) haberin içeriğinde Türkiye'nin dünya çapındaki cinsiyet eşitliği raporuna değinmiştir. Türkiye'nin kadınların iş hayatı ve siyasete katılımında, fırsat eşitliğinde ve eğitimde çok geride olduğuna vurgu yapmıştır. *"Bu Fark Niye"* (9 Mart 2020), başlıklı haber de benzer şekilde çocuk yaşta evlilik, şiddet, ücret dağılımı adaletsizliği gibi konuları içermektedir. Cumhuriyet gazetesinin haklara yönelik haberleri Hürriyet gazetesi ile ortak özellikler göstermektedir. Cinsiyet eşitsizliğine dayalı söylemlerin yer aldığı bu haberler Türkiye'de kadının konumunu da dile getirmektedir.

Her iki gazetenin de haberleri incelendiğinde kamusal alan, çalışma hayatı, eğitim vb. konularda kadınların ayrımcılığa uğradığına dair haberlere denk gelmektedir. Gazeteler bu konuya dikkat çekse de sorunun temelinde yer alan olgulara ya da çözüm önerilerine çok fazla yer

vermemiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde gazetelerin kadın haklarına yönelik sorunların farkında olduğu ancak bu konuda sorunların temeline çok fazla inmediği konuyla ilgili uzman görüşlerine birinci sayfasında çok fazla yer vermediği gözlemlenmektedir.

Bu tema başlığı altında farklılaşan bir bakış açısına sahip gazete Yeni Akit'tir. Kadın hakları başlığını kullandığı iki habere denk gelinmiştir. İkisi de aynı tarihli gazetede çıkan bu haberler, kadın haklarını farklı bir şekilde ele almaktadır. *"Kadın Haklarının Gerçek Savunucuları Yollarda"* (8 Mart 2018) başlıklı haberde kadın haklarının gerçek savunucusu olarak Vicdan Konvoyu'na katılan kadınları gösteren gazete Suriye'de işkence gören kadınlara vurgu yapmıştır. Aktivistlerin *"Dünya Kadınlar Günü'nde, bizce en çok konuşulması gereken Suriye zindanlarındaki kadınlar. Umarız başlattığımız bu sessiz çılgılık, dünya kamuoyunda karşılık bulur"* sözlerine yer vermiştir. *"Kadın Hakkı" diyenler, Doğu Guta'ya Seyirci"* (8 Mart 2018) başlıklı haber ise Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın söylemlerini dile getirmektedir. 8 Mart'ı aldatmaca olarak gören gazete, haberinde Erdoğan'ın *"Kadın hakları diye ortalığı inleyenlerin Suriye için. Doğu Guta'daki binlerce kadın için tek bir söz ettiklerini duydunuz mu? Suriye'de çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan 1 milyon insanın katledilmesi karşısında kollarını kıpırdatmayanların kadın hakları konusundaki sözlerinin ne anlamı olabilir? Bunlar sadece şovmen; asla kadın hakları savunucusu değil"* sözlerine yer vermiştir. Bu haberler gündemde çok fazla yer almayan kadın sorunlarını dile getirmesi açısından önemlidir. Ancak bu haberlerin içeriğinde diğer kadın hareketlerine olumsuz ve ayırıcı bir tutum sergilemesi tartışmaya açık bir konudur.

4.5. Kadın Haberleri

Bu tema başlığı altında ele alınan haberler genellikle kadınların kamusal hayattaki başarılarını ya da sorunlarını dile getiren haberlerdir. Bu tür haberlerin artması ve doğru bir dilde sunulması kadınların medyada temsili açısından oldukça önemlidir. Genel anlamda gazeteler bu tür haberleri yoğun duygularla (mutluk ya da hüznü) sunmakta ve okuyucuyu bu doğrultuda yönlendirmektedir. Gazetelerin bu dili daha gerçekçi boyutlara indirilmesi kadının aciz ya da mucizeleri başaran bir kahraman gibi göstermemesi pozitif de olsa ayrımcılığı engellemek açısından önemlidir.

Hürriyet

- 8 Mart 2016 Arzu'nun Mucizesi
- 8 Mart 2017 Kazanların Kraliçesi Cevriye Usta
- 8 Mart 2017 2016'nın Fark Yaratan Kadınları
- 8 Mart 2018 Fransızca Zümran'dan Sorulur
- 8 Mart 2018 Kadın Vinççi Olmaz Dediler Oldu
- 8 Mart 2018 Türkiye'nin Enerjik Kadınları
- 9 Mart 2018 Aysel Öğretmen Her Şeyimiz
- 8 Mart 2020 Yozgatlı Elif'in Kelebek Etkisi

Cumhuriyet

- 8 Mart 2016 Ölmeden Özgürlüğe
- 8 Mart 2017 Susmasın Kadın Ünzile
- 8 Mart 2018 Kadınlar Her Zaman Güçlüdür
- 8 Mart 2019 Tek Kanatla Uçamazsınız
- 8 Mart 2019 Umut Bu Pazarda
- 8 Mart 2020 Bilim ve İş Dünyasında Çığır Açtılar
- 8 Mart 2020 Sesimizi Duyun

Yeni Akit

Haber çıkmamıştır

Hürriyet gazetesi 2019 ve 2020 yılları hariç her sene kadınların başarılarına yönelik haberler çıkarmış, bunların bazılarını ise manşetten vermiştir. Genellikle toplumsal cinsiyet rol kalıplarının dışına çıkmış kadınları haberleştiren gazete eğitimli, eğitimsiz, ünlü ya da değil farklı kadınların hikâyelerini haberleştirmiştir.

“Arzu’nun Mucizesi” (8 Mart 2016) manşeti ile verdiği haberde gazete babası tarafından okutulmayan genç bir kızın çalışma hayatındaki başarısı ve açıktan liseyi bitirmesinin azmini dile getirmiştir. Kadının “Kadınların da yapabileceğini gösterdim” ifadesini ön plana çıkaran haber, 12 yaşında paketlenme elemanı olarak girdiği fabrikaya nasıl ortak ve genel müdür olduğunun hikâyesini anlatmaktadır. “Kazanların Kraliçesi Cevriye Usta” (8 Mart 2017) haberinde ise daha çok erkeklere atfedilen bir meslek olan kazan ustabaşılığını nadir de olsa yapan bir kadının başarısını anlatmaktadır. “2016’nın Fark Yaratan Kadınları” (8 Mart 2017), “Fransızca Zümran’dan Sorulur” (8 Mart 2018), “Kadın Vinççi Olmaz Dediler Oldu” (8 Mart 2018), “Türkiye’nin Enerjik Kadınları” (8 Mart 2018) gibi haberler de benzer şekilde kadınların farklı hayat hikâyelerine bağlı kırılma noktalarını dile getirmektedir. “Aysel Öğretmen Her Şeyimiz” (9 Mart 2018) başlıklı haber başarılı bir öğretmenin neler yapabileceğine dair vurguları içerirken, “Yozgatlı Elif’in Kelebek Etkisi” (8 Mart 2020) başlıklı manşet haber genç bir kadının imkânsızlıklar içinde bir program kodlayıcısı olmasını ve bunun diğer kız çocuklarına nasıl ilham olduğunu anlatmaktadır.

Cumhuriyet gazetesi hemen her yıl kadınların özne olduğu haberlere birinci sayfasında yer vermiştir. Hürriyet gazetesinden farklı olarak sadece başarı hikâyeleri değil ayrımcılık ve dezavantaj öykülerine de yer veren gazetede 8 haber incelenmiştir. “Ölmeden Özgürlüğe” (8 Mart 2016) adlı haberde Afgan bir mülteci kadının ölmeden Almanya’ya gitme isteğini haberleştirmiştir. “Susmasın Kadın Ünzile” (8 Mart 2017) başlıklı haber ise bir kadının 11 yaşında evlendirilip 12 yaşında anne olmasını ve çocuk yaşta evliliğin zorluklarını dile getirmektedir. Haber içeriğinde kadınla yapılan röportaj yer almaktadır. “Kadınlar Her Zaman Güçlüdür” (8 Mart 2018) başlıklı haber işsiz kalan kadınların yeni iş sahaları yaratmasını anlatırken, “Tek Kanatla Uçamazsınız” (8 Mart 2019) başlıklı haber ise 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeni ile farklı sivil toplum örgütlerinin cinsiyet eşitliğine dayalı söylemlerini dile getirmektedir. “Umut Bu Pazarda” (8 Mart 2019) başlıklı haber eşinden şiddet görmüş boşanmış, ailesi tarafından reddedilmiş ya da işsiz kalmış kadınların Diyarbakır’da bir pazardaki geçim mücadelesini anlatmaktadır. “Bilim ve İş Dünyasında Çığır Açtılar” (8 Mart 2020) başlıklı haberde bilim dünyasında ses getiren kadınların söylemlerine yer verilmiştir. “İş ve bilim kadınları, ‘Çalışamayacağımız bir alan yok. Bu devrin bize tanıdığı olanakları kullanmamak, en zor şartlar altında direnen kadınlara ve bize bu imkânları sağlayanlara en büyük ayıbımız olur’ diyerek kadınları ses çıkarmaya çağırıyor” ifadelerini kullanmıştır. “Sesimizi Duyun” (8 Mart 2020) başlıklı haber ise yine mülteci kadınların sorunlarını dile getirmektedir. “Savaşın vurduğu kadınlar, göç yolunda da büyük trajediler yaşıyor. Yunanistan sınırına dayanan sığınmacı kadınlar, kucaklarındaki çocuklarıyla açlık, soğuk ve şiddete karşı mücadele veriyor. Kadınlar, Avrupa’daki hemcinslerine ‘kendilerini anlama’ çağrısında bulunuyor” sözleri ile aslında kadınların seslerini duyurmaya yönelik haber üretmiştir.

Cumhuriyet gazetesi Hürriyet gazetesinden farklı olarak kadınların hem başarılarına hem de mağduriyetlerine yönelik haberleri ile dikkat çekmektedir. Kadın başarıları haberlerinde, direniş, yılmamak, umut gibi ifadeleri tercih eden gazete kadınların sorunlarının dile getirildiği haberlerde trajedi, şiddete karşı mücadele, susmama gibi sözlere yer vermiştir.

SONUÇ

Kadın haklarına yönelik mücadele yüzyıllardır varlığını devam ettirse de örgütlü bir hak arayışına giriş Fransız Devrimi ile birlikte karşımıza çıkmaktadır. Kadınların İnsan Haklarına dayalı haklarına kavuşması, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı verdiği mücadele, sivil, siyasi ve

sosyal hakları için savaş toplumsal hareketler çerçevesinde ele alındığında oldukça önemlidir. Kadın hareketleri yüzyıllar içerisinde farklı dalgalarda kendini gösterse de sönümlenmemiştir. Benzer şekilde Türkiye'de de kadın haklarına yönelik mücadele dünya ile paralel özellikler göstermektedir.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü 20. Yüzyılın başlarından itibaren varlığını devam ettirerek evrensel bir niteliğe bürünmüştür. Bu günün simgeleşmesi ile birlikte kadın haklarına yönelik mücadelenin toplum tarafından bilinmesi de yaygınlaşmıştır. Bu sebeple gazetelerin bu güne yönelik ürettiği haberler kamuoyu oluşturması açısından değerliken, kadınların toplumdaki yeri, eşitsizlikler, sorunlar gibi konuların olgusal olarak değerlendirilmesi de toplumsal cinsiyet eşitliği açısından önemlidir.

Bu çalışmadaki temel sorulardan biri 8 Mart'ın medya da nasıl temsil edildiğine yöneliktir. İncelenen gazetelerde Hürriyet ve Cumhuriyet gazetesinin 8 Mart'a yönelik olumlu haberler ürettiği gözlemlense de Yeni Akit gazetesinin kadın hareketlerini aile ve evlilik kurumunu bozduğuna yönelik söylemlere yer verdiği gözlemlenmektedir. Bununla birlikte gazeteler Kadınlar Günü'nü manşete çıkarma konusunda tutarsız davranmaktadır. Daha çok ülke gündeminde önemli bir konu olmadığında 8 Mart manşet haber olarak çıkmaktadır.

Çalışmanın ikinci soru toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve cinsiyet rollerinin gazeteler aracılığıyla yeniden üretilmesidir. Bu açıdan baktığımızda Cumhuriyet ve Hürriyet gazetesinin bu tür söylemleri çok nadir kullandığı gözlemlense de Yeni Akit gazetesi kadını hala aile ve evlilik kurumu ile birlikte andığı, kadının başlıca rolünün annelik olduğuna vurgu yaptığı gözlemlenmiştir.

Kadına yönelik şiddetin haberleştirilmesinde yaşanan sıkıntılar medya ve şiddet konusunun temelini oluşturmaktadır. Şiddetin normalleştirilmesi, yeniden üretimi ve hikayeleştirilmesi haber yazım dili açısından oldukça sıkıntılı olabilmektedir. Bu bağlamda gazeteler ele alındığında bahsi geçen günlerde çıkan haberlerde çok fazla bu sorunla karşılaşılmamıştır. Kadına yönelik şiddet olgusal ve istatistiksel boyutla dile getirilmiştir.

Kadın haklarının medyada temsiline yönelik yapılan analizde haberlerin birçoğu hala temel insan haklarına yönelik kadın mücadelesini dile getirdiği gözlemlenmiştir. Şiddet, eşit işe eşit ücret, eğitim ve çalışma hakkı, çocuk yaşta evlilik gibi konuların işlendiği bu haberlerde genellikle sorunlar dile getirilmiş ancak kamusal bir tartışma başlatılamamıştır. Gazetelerin geneline bakıldığında Türkiye'de kadın sorunlarını dile getirirse de bu durumu neden sonuç ilişkisi içerisinde değerlendiremediği, çözüm önerilerinin haber içeriklerinde çok fazla tartışılmadığı gözlemlenmektedir. Kadınların kamusal alanda başarılarına yönelik haberler gazetelerde yer alsa da bu tür haberlerin az sayıda üretilmesi ve kadınların özne olarak çok az haberleştirilmesi tartışmaya açık bir konudur.

KAYNAKÇA

- Akal, E. (2003). Kızıl Feministler. Bir sözlü Tarih Çalışması. İstanbul: TÜSTAV Yayınları.
- Arat, N. (2017). Feminizmin ABC'si. İstanbul: Say Yayınları.
- Beauvoir, S. D. (1993). Kadın "İkinci Cins" Bağımsızlığa Doğru. İstanbul: Payel Yayınları.
- Bendason, N. (1990). Başlangıcından Günümüze Kadın Hakları. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bozok, M. (2009). Feminizmin Erkekler Cephesindeki Yankısı: Erkekler Ve Erkeklikler Üzerine Eleştirel İncelemeler. Cogito 58: 269-284.
- Buechler, S. M. (1995). New social movement theories, Sociological Quarterly, 36(3): 441-464.
- Çaha, Ö. (2017). Sivil Kadın: Türkiye'de Kadın ve Sivil Toplum. Ankara: Savaş Yayınları.

- Çakır, S. (2008). *Feminizm: Ataerkil İktidarın Eleştirisi*. Örs, H. B. (Der). 19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler. İstanbul: Bilgi Üniversitesi yayınları.
- Çakır, S. (2016). *Osmanlı Kadın Hareketi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Çayır, K.(1999). *Yeni Sosyal Hareketler*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Dede, A. (2018). *Toplumsal Hareketleri Dönüştüren Bir Olgu Olarak Kimlik Talebi*. Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 2(11): 24-44.
- Desai, M. (2006). *From autonomy to solidarities: Transnational feminist political strategies* Davis, K., Evans, M., & Lorber, J. (Eds.). *Handbook of Gender and Women's Studies*. London: Sage, 457-468.
- Donovan, J. (2014). *Feminist Teori*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Heywood, A. (2014). *Siyaset*. Ankara: Adres Yayınları.
- <https://www.internationalwomensday.com/About>, 22 Mayıs 2020 tarihinde erişildi.
- Jasper, J. M. (2018). *The Emotions of Protest*. Chicago&London: University of Chicago Press.
- Kurtoğlu, A. (2015). 8 Mart Dünya Kadınlar Günü hakkında kısa bir hikaye. *Fe Dergi*, 7(1): 78-85.
- Michel, A. (1993). *Feminizm*, İstanbul: İletişim yayınları.
- Sancar, S. (2011). *Türkiye’de kadın hareketinin politiği: Tarihsel bağlam, politik gündem ve özgünlükler*. Sancar, S. (der). *Birkaç Arpa Boyu... 21. Yüzyıla Girerken Türkiye’de Feminist Çalışmalar*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları: 61-117.
- Sevim, A. (2005). *Feminizm*, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi 4. Cilt (1985). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tekeli, Ş. (1980). 1980’ler Türkiye’sinde Kadınlar. *Kadın Bakış Açısından 1980’ler*
- Türkiye’inde Kadınlar (Yay. Hz. Tekeli, Ş..). İstanbul: İletişim Yayınları: 15-50.
- Toprak, Z. (2016). "Aydınlık Dergisi [1921-1925], Marksizm ve Feminizm, *Müteferrika*, (50): 3-50.
- Tuchman, G. (2000). *The Symbolic Annihilation of Women by The Mass Media*. *Culture and Politics* (Lane Crothers & Charles Lockhart Edt.). New York: Palgrave Macmillan: 150-174.
- Tunçay, M. (1982). *Eski Sol Üzerine Yeni Bilgiler*. YYY: Belge yayınları.
- Gazeteler
- Cumhuriyet Gazetesi (8 -9 Mart 2016)
- Cumhuriyet Gazetesi (8 -9 Mart 2017)
- Cumhuriyet Gazetesi (8 -9 Mart 2018)
- Cumhuriyet Gazetesi (8 -9 Mart 2019)
- Cumhuriyet Gazetesi (8 -9 Mart 2020)
- Hürriyet Gazetesi (8 -9 Mart 2016)
- Hürriyet Gazetesi (8 -9 Mart 2017)
- Hürriyet Gazetesi (8 -9 Mart 2018)
- Hürriyet Gazetesi (8 -9 Mart 2019)
- Hürriyet Gazetesi (8 -9 Mart 2020)
- Yeni Akit Gazetesi (8 -9 Mart 2016)
- Yeni Akit (8 -9 Mart 2017)
- Yeni Akit (8 -9 Mart 2018)

Kadın Hareketleri ve Medya: 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün Ulusal Gazetelerde Temsili Üzerine Bir Analiz

Yeni Akit (8 -9 Mart 2019)

Yeni Akit (8 -9 Mart 2020)